

Reforma Educativa i catalanització de l'ensenyament

Crònica d'un desamor

L'any 1988 Joaquim Arenas escrivia: «El vestit que se'ns serveix ja està fet i triat. Serà susceptible d'arranjaments, menors i prou». Poc temps abans el MEC havia posat a la disposició del professorat i altres estaments de la comunitat educativa, entre molts altres materials (Pla Experimental de la Reforma) un «Qüestionari per al debat del Currículum» les respostes del qual havien de servir com a suggeriments organitzatius, planificadors i milloradors de les propostes reformadores ministerials. Un suplement monogràfic del CEP de Palma oferia unes «Pautes per al debat del DCB» per tal d'auxiliar els docents en la complimentació d'aquell qüestionari «tota vegada que quantes suggerències estimi oportunes fer el Professorat, s'han d'ajustar al Qüestionari esmentat». En cap de les 13 preguntes ministerials, ni en una sola de les pautes orientatives no hi havia cap referència explícita que donàs fe de vida d'uns fets tan insignificants com que les Illes Balears són un territori amb una llengua pròpia diferent a l'oficial de l'Estat i que geografia, història i cultura s'agermanen en uns aspectes que, hom, des d'alguna perspectiva somiatruïtes, ha vengut a denominar, en alguna ocasió, fet diferencial. Exigències estatutàries o normalitzadores, per descomptat ni tan sols són objecte de consideració marginal. És un retret als autors? De cap manera. Pens, que, dissortadament, no és una qüestió de persones, sinó el resultat d'una tràgica, fins ara, història de desamors.

L'enamoramament que no es produí.

Just encetats els primers vuitantes neix, emparada per l'Administració educativa central la necessitat d'investir una renovació a fons del sistema educatiu. Els centres, els docents són convidats a participar-hi. S'inicia en uns comptats centres de l'Estat un procés d'experimentació que seria l'origen dels actuals centres que avui imparteixen «Reforma» i el fonament on hom podria assentar el renovat edifici del sistema educatiu que, segons que era constatable, necessitava urgents mesures terapèutiques. Publicitat institucional, dotació de fons especials, organització

d'activitats de formació, reunions, mesures, en definitiva, encaminades a desenvolupar el projecte i donar-li consistència. Vendrien llavors anàlisis, propostes, llibres blancs, DCBes, etc. Era una iniciativa que sortia d'enllà el mar que, a poc a poc va anar desenvolupant-se.

Des de poc temps enrera decrets temorencs havien permès l'ensenyament del català a les nostres escoles. Molt lentament les Administracions educatives, amb avarícia si no a contracor, anaren permetent (més decrets) que l'ensenyament a les nostres Illes pogués realitzar-se en català i se centràs en la realitat de l'entorn propi. Aquí no hi hagué gaire propostes de formació, ni ajuts econòmics, ni facilitats per a l'adscripció del professorat idoni, només hi hagué exigències de paperassa, entrebancs de variada índole i, com a contrapartida un compromís ferm i voluntarista de molts ensenyants.

La iniciativa d'enllà el mar i el moviment de recobriment illenc tenia molts punts en comú (fer un ensenyament significatiu, fer l'escola funcional, apropar l'ensenyament als interessos dels alumnes, integrar l'entorn, fer una escola engrescadora i participativa...) però curiosament, ella, la filla d'enllà el mar, i ell, el recobriment desitjat s'ignoren o gairebé. Cadascú féu la seva via per camins paral·lels, o poc convergents. Ella, a l'empar d'una Administració; ell, amb la incomprensió de dues. Per què?. Per una part el desconeixement (siguem benèvolos), la manca d'interès en un projecte diferenciat i específic; per l'altra, la malfiança, la sensació (absolutament comprensible) que el nostre, el que voldríem nostre no és ben bé això, precisament perquè en l'ambivalència d'una situació polític-administrativa com la que ens toca patir, no és ben bé nostre.

Indiferència? Desamor? En tot cas podem recórrer al Cançoner:

Amor, sa primera pedra
ja no la posarem bé.
Ara es marge no està bé
tant cau envant com enrera.

Un apassionament sobtat?.

Qui dies passa anys empeny. Arriba la llei -amb una acceptació no unànime però important, tot i les inquietuds que genera- que dona forma oficial a les aspiracions renovadores. És un text legal amb mèrits més que remarcables que suposen una necessitat de transformació profunda dels nostres centres educatius, de la tasca dels nostres ensenyants. És una llei que, respectuosa com vol ser amb els principis democràtics, enfatitza aspectes com l'autonomia pedagògica dels centres, el respecte a la pluralitat lingüística com a riquesa patrimonial del poble, la integració de l'entorn a la vida escolar, la necessitat de la competència lingüística de tots i totes els discents en les llengües oficials de les Comunitats Autònomes que les posseeixin, la conveniència absoluta d'incorporar la cultura del territori i els costums als currículums per tal de convertir l'escola en un vehicle transmissor i generador d'aquesta cultura, etc.

Aleshores, ella, la d'enllà les aigües blavenques, s'adona que li cal allò que els antics en deien «tocar Mallorca» (fent, com és natural, Mallorca símbol de la Terra tota) i esguarda aquí i ençà.

Ell, mentre, a contracorrent ha anat fent. Les superestructures no l'aclaparen tant. Però l'oxigen encara és lliurat amb comptagotes. Ha de sobreviure amb la força de la seva voluntat, amb la timidesa d'uns

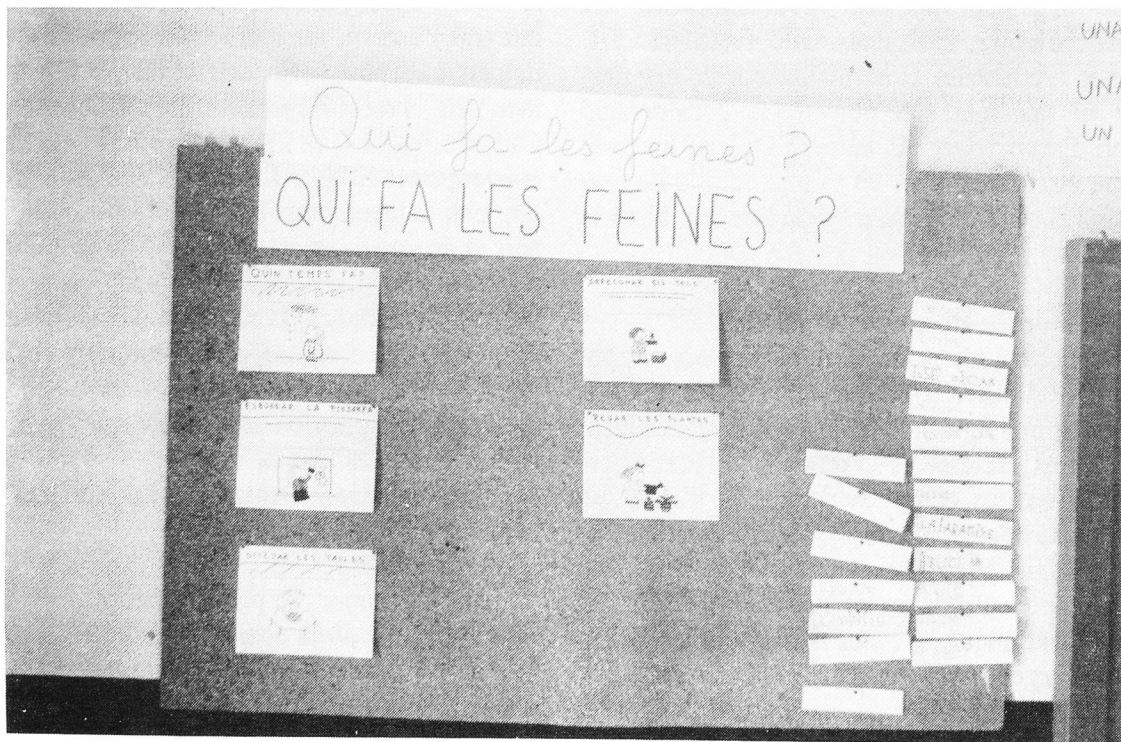
suports institucionals no gens ambiciosos, amb la inseguretats derivada d'una manca d'horitzons clars marcats entre tots i estalonats per les Administracions. Però ell és aquí. I, malgrat tot, ha crescut.

Ella, com podia ser d'altra manera?, el veu. Se n'apassiona. Qui sap si amb la urgència, la inconsistència i la manca de sinceritat que l'estat de necessitat preemptòria en què es troba l'obliguen? De totes maneres, el busca. Ell, atret per alguna faceta agradable d'ella i, sobretot, perquè, ell també, necessita aferrar-se a quelcom no la rebutja irat.

L'apassionament interessat d'ella, passats els primers instants, no li fa perdre el seny. No gosa donar la passa. La mar és massa extensa i, endemés fa forat i tapa. De totes maneres, cal fer alguna cosa. Com és possible realitzar la integració de l'entorn que preconitza, la valoració de la pluralitat, etc. sense donar-li la mà a ell?

Possible matrimoni de conveniència.

Aleshores hi ha corregudes cap a «ca ell». Ella cerca intermediaris. No gosa anar directament al rovell de l'ou, però tot i això voreja els indrets per on ell caplleua. Ell, des de fa temps, pateix a la pell les necessitats, les urgències que se li han negat sempre. No gaudeix sinó d'una mínima infraestructura legal que li permet tan sols no morir. Els que l'envolten es

mostren indecisos. Uns creuen que ella li aportarà ajuts imprescindibles. Que els promet coses que fins ara no havien sonat en cap dels corns dels corifeus de la representació. D'altres, més escèptics, més experimentats, o senzillament més vells, són de l'opinió que sota el sol res no hi ha de novell.

Comencen a bufar remors de canvis: que si variarà el marc, que si en comptes de permisos per donar a la llengua del territori el lloc que li pertany en justícia n'hi haurà prou amb decidides intencions, que si els currículums de llengua catalana, que si les orientacions didàctiques, que si part de les directrius ministerials arribaran en la llengua pròpia, que si convendria planificar les ciències socials i experimentals des del propi territori, que si calen o no mínims obligatoris d'ensenyament en llengua catalana, que si aquí caic i aquí m'aixec... que si la conjunció de la llei d'enllà el mar i la Normalització d'aquí estant comporten forçosament el plantejament de projectes lingüístics als centres encaminats a un compliment efectiu de les dues normes, que si...

Alguns optimistes albiren unes noces, sinó de pinyol vermell, tampoc no de «penalti», amb la núvia sinó de blanc, sí ben guarnida i amb el nuvi sinó cofoi, sí conhortat i amb una resignació tolerablement acceptable. D'altres tiren més a canamunts i canavalls. D'altres, com el poeta a Deià, badoquen i callen... Alguns pensen que, prèviament a la festa o a l'allunyament definitiu podria ser útil una consulta professional dels «nuvis» a una agència especialitzada en assessoraments diversos, una empresa d'aquestes dotades de tots els mitjans que les noves tecnologies forneixen aptes per confeir plans de viabilitat, ni que siguin matrimonials.

Consells sense remeis, riu-te'n d'ells.

Les orientacions d'enllà el mar, hi són. Les nostres disposicions generals que, sobre el paper, posen els punts a un nivell de claredat suficient per a uns i acceptable per a d'altres (naturalment, aquesta és una opinió no compartida per alguns col·lectius tan per excés com per defecte). El marc genèric, doncs, és perfilat. Ben perfilat (ben = clarament): Si el matrimoni ha de fruitar caldrà que la seva unió ho tenguí ben present i cap aspecte del contracte podrà contradir aquest marc. La totalitat del marc, no només una de les cares de la moneda.

Entre les disposicions superestructurals i els

centres. Entre el BOE i el BOCAIB i les aules és absolutament imprescindible un enteixinat legal, administratiu, organitzatiu, de previsió de recursos encaminat a fer operatius els principis genèrics. Aquesta és una tasca que han de dur a terme els responsables d'enllà el mar i els de les Illes estant amb rectitud d'intenció, eficàcia i, sobretot, amb sentit de fer operatives les disposicions que qui els ha convertit en responsables -el poble de les Illes- els ha ordenat.

La generositat, els d'enllà el mar no l'han d'entendre, no la poden entendre de cap manera com una concessió a ... Ben al contrari. Vénen obligats a aquesta generositat per l'obligació que tenen de servir el poble que els dóna carta de naturalesa. Els d'aquí vénen obligats també a edificar, a reconstruir, allò que molts anys de desídia i de lluita oberta han malmenat. Uns i altres seran culpables si no allisen el terreny perquè els nuvis puguin viure amb pau i concòrdia. Uns i altres seran culpables si el matrimoni ha de viure només de promeses i paraules sonores i buidades com a campanes.

El desplegament de mesures legislatives, administratives i l'aportació de recursos materials i humans és imprescindible i urgent. El marc d'actuació el tenim definit i limitat pel temps: un acord (que no qualificarem) ens aboca a la possibilitat de gaudir de les competències plenes en matèria d'educació d'aquí massa anys. El repte és per tant evident: les Administracions -i els administrats- es poden creuar de braços i esperar el 96 o bé, des d'ara iniciar els processos que la lògica i la llei reclamen, és a dir, col·laborar en el disseny d'aquest enteixinat a què ens venim referint. No és hora aquí de detallar-les les mesures concretes, -no ho dubtam- no és tampoc necessari, de presents com les sentim, però sí que ho és hora d'urgir les institucions necessàries a emprendre coratjosament la marxa. Als mestres, pares, alumnes, a tots els que d'alguna manera ens sentim implicats en l'educació del nostre jovent ens correspon instar-les a aquesta tasca. El nostre debat, el nostre compromís, la difícil continuïtat en una empresa dura han d'esser una aportació decidida i ferma a aquest compromís ineludible si volem no només que el matrimoni sigui contret, sinó consumat i amb fruits de benedicció.

Miquel Sbert i Garau.

Inspector Tècnic d'Educació